

Спілкування як педагогічна проблема взаємодії між викладачем та студентами

Андрєєв М. В., Школа О. М.

**Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» Харківської обласної ради (Харків)**

У статті розглядається вплив спілкування між викладачем та студентами в процесі занять. Мета статті – дослідити поняття «спілкування» та виявити різні сторони його сприйняття в процесі навчання студентів. Виявлено, що через спілкування в педагогічній взаємодії кожен з учасників освітнього процесу знаходить умови для власного особистісного зростання.

Ключові слова: взаємодія, спілкування, викладач, студенти, заклад освіти.

The article discusses the impact of communication between teacher and student in the process of training. Purpose of the article is to explore the concept of "communication" and to identify various aspects of his understanding in the process of teaching students.

Key words: interaction, communication, teacher, students, educational institution.

Сучасний розвиток української освіти йде шляхом реформування та переосмислення організаційних, освітніх і управлінських аспектів процесу навчання. Міністерство освіти і науки України докладає багато зусиль щодо реформування освітньої галузі. Аналіз стану справ в українській освіті показує невідповідність та нескоординованість між багатьма існуючими факторами. Нові освітні стандарти, що розробляються і впроваджуються в Україні сьогодні, потребують високого професіоналізму викладачів закладів освіти.

Професійні здібності викладача виражаються у відповідності сучасним критеріям якості освіти. Однією з таких професійних здібностей є здібність, яка визначає успішність педагогічного спілкування, що є формою педагогічної взаємодії викладача зі студентською молоддю.

Спілкування – процес обміну між людьми певними результатами їх психічної та духовної діяльності: засвоєною інформацією, думками, судженнями, оцінками, почуттями й настановами (Подолька Л. Г., Юрченко В. І.). У вікіпедії спілкування визначається як передача інформації у будь-якій формі від однієї особи до іншої безпосередньо або за допомогою засобів

зв'язку будь-якого типу [4]. За формою та характером воно буває різним. В освітньому процесі використовують професійно-педагогічне спілкування, що становить основу науково-педагогічної діяльності викладача закладів освіти. Педагогічне спілкування є способом реалізації змісту, методів і прийомів педагогічних впливів, спрямованих на формування особистості студента та є одним із найголовніших аспектів професіоналізму й педагогічної майстерності викладача.

Мета педагогічного спілкування викладача реалізується через: взаємообмін навчальною і науковою інформацією; передачу суспільно-значущих і професійно-важливих норм і цінностей; підтримку студентської молоді, мотивацію її діяльності; узгодження спільних дій, отримання зворотного зв'язку щодо характеру стосунків між суб'єктами педагогічної взаємодії. Таке спілкування служить для сприймання та розуміння один одного; передачі інформації та обміну соціальними ролями, організації спільної діяльності; прояву взаємних оцінних ставлень, ставлення викладача до учня чи студента як особистості.

Викладач ділиться зі студентами своїм інтересом до дисципліни, викликає в них справжній інтерес до нього. Знання стають цікавими. При цьому мають значення не тільки слова викладача, а те, як він демонструє свої уявлення (педагогічний артистизм). Викладач своїм прикладом спілкування пропонує культурну норму взаємин та формує в майбутнього фахівця комунікативну компетентність.

Професійно-педагогічне спілкування сприяє передачі громадянських, національних, професійних і моральних цінностей, формує духовний світ молоді та презентує модель його майбутньої професійної поведінки. Спілкування з викладачем допомагає студенту самоствердитися в новій соціальній ролі «учня (студента)» і «майбутнього фахівця». Воно коригує самооцінку та визначає перспективи особистісного зростання в освітньо-професійній сфері. Через педагогічне спілкування в молоді виникає мотив

самоосвіти й професійного самовиховання, бажання брати участь у різних навчальних і виховних заходах, а також у науково-дослідній роботі.

На думку різних вчених (Ш. Амонашвілі, І. Волкова, В. Сухомлинського, Г. Костюка, Д. Ніколенка, В. Шаталова) поняття «спілкування» відрізнялося [1;2; 3].

В.О. Кан-Калик розробив декілька етапів професійно-педагогічного спілкування викладачів зі студентами (1 етап прогностичний – моделювання педагогом майбутнього спілкування зі студентами або групою; 2 етап комунікативна атака – організація безпосереднього спілкування в момент початкової взаємодії; 3 етап – управління спілкуванням під час педагогічного процесу; 4 етап – аналіз ситуації минулого спілкування та його моделювання на майбутню діяльність). Щоб спілкування було конструктивним на кожному етапі, викладачеві треба володіти психолого-педагогічною культурою спілкування: знати психологію студентського віку та особливості конкретної студентської аудиторії; об'єктивно оцінювати поведінкові реакції, комунікативну активність окремих студентів, адекватно емоційно відгукуватися на них; вміти швидко організувати аудиторію і привернути її увагу до змісту заняття, залучати до активної роботи всіх студентів; вибирати такий спосіб своєї поведінки, який найкраще б відповідав особливостям і психічному стану студентів; володіти прийомами стимулювання інтелектуальної ініціативи й пізнавальної активності студентів, організації діалогічної взаємодії; своєчасно коригувати свій комунікативний задум відповідно до реальних умов педагогічної взаємодії; аналізувати процес спілкування, встановлювати співвідношення мети, засобів і результатів комунікативної взаємодії.

Важливою умовою ділових взаємин викладача зі студентами є сприятливі особисті стосунки членів студентської групи. Тому треба намагатися налагодити добрі контакти з групою, привертати прихильність групи до себе, створювати й підтримувати добрий настрій, коригувати ділові й міжособистісні стосунки в групі. Головне – це позитивне особистісне

ставлення до партнерів спілкування на основі поваги до їх особистості, тактовності й коректності.

Таким чином, для професійного спілкування важливими є такі вміння: демонструвати іншому суб'єкту своє ставлення до чого-небудь; чути й бачити іншу людину; співпереживати іншої думці; приймати іншого як даність; поважати іншу людину; зберігати особливості власного «Я». Стиль спілкування безпосередньо впливає на атмосферу емоційного благополуччя під час заняття або іспиту, що суттєво позначається на результативності освітньої діяльності учнівської молоді. При цьому педагогічна позиція викладача є важливою при педагогічній взаємодії з учнями чи студентами. Між ними встановлюються ділові та міжособистісні взаємини, а їх співробітництво в реальних міжособистісних контактах є тим соціальним середовищем, в якому відбувається становлення особистості майбутнього фахівця та подальший розвиток особистості викладача. Отже, в педагогічній взаємодії кожен із них знаходить умови для власного особистісного зростання.

Список літератури

1. Амонашвили Ш. А. Психологические основы педагогики сотрудничества. Киев: Освіта. 1991. 111 с.
2. Ярошук Г. Д. Структура та рівні готовності майбутніх економістів до професійного спілкування. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету*. Серія: педагогіка. 2010. Вип. 2. С. 66-73.
3. Коломинский Я. Л. Изучение педагогического взаимодействия. *Педагогика*. 1991. № 10. С. 36-42.
4. Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: К.І.С. 2004. 112 с.
5. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>